Cartografia dels camins

PRIMERS INDICIS – 1856

Una de les primeres representacions topològiques dels camins de Montserrat és un dibuix conservat en el Centre Excursionista de Catalunya. Es tracta d'un alçat de la part oriental, nord est i sud est de la muntanya fet l'any 1856 i cedit a aquesta institució pel senyor Joaquim Carrera.

En aquest dibuix, destaca que només es representa la muntanya fins a **Sant Jeroni**. Això era força habitual fins aquella època. La majoria de descripcions de la muntanya acabaven a **Sant Jeroni** i interpretaven la muntanya a partir de la realitat del monestir i santuari. Durant molts anys havia tota una part de la muntanya desconeguda o ignorada.

En aquest alçat es representa clarament i amb força fidelitat el **camí de Collbató a Montserrat**conegut com a **camí de la Costa**. També es pot interpretar que es dibuixa la **drecera de Sant Joan** situat a l'alçada del **torrent de la Font Seca** o bé que la traça dibuixada és la del propi torrent. El **camí de Collbató al Monestir** arriba al **Pla dels Soldats** des d'on sembla sortir un camí que porta al **pla de les Taràntules** i que continua, per damunt del marge esquerra del **torrent de la Vall Mala**. També es veu un camí que, sortint del monestir va trobar a l'anterior anant pel marge dret de l'esmentat torrent. De forma precisa

es dibuixa el camí que es coneix avui com el **camí de la serra de les Lluernes** i que connecta el **camí de sant Jeroni** amb la zona de l'**ermita de Sant Salvador** i de **Sant Benet**.

Es pot apreciar amb claredat un camí que uneix el monestir amb la **Santa Cova** i que té el mateix traç que l'actual **camí del Rosari Monumental**. També estan representades les ***dues carreteres*** d'accés al monestir. L'actual **C55** que uneix **Abrera** amb **Manresa** aquí està indicada com a carretera d'**Esparreguera** a **Monistrol de Montserrat**.

L'any 1867, en el llibre de l'abat de **Santa Maria de Montserrat**, Miquel Muntadas, "*Montserrat, su pasado, su presente y su porvenir*", així com en les edicions posteriors, es publicà un dibuix que és una representació parcial de la muntanya de Montserrat que pretén ser a vista d'ocell feta per Amadeo Rodríguez. El dibuix, que només pretén informar del territori cedit pel compte Guifré i de la **quadra de Sant Miquel**, és una representació molt simplificada de la muntanya i conté algunes petites imprecisions. Per exemple, només hi ha una via de comunicació entre el **monestir de Santa Maria** i el nucli urbà de **Monistrol de Montserrat** que coincideix amb el traç de l'actual carretera, i no es dibuixen els camins que en aquella època unien els dos indrets i eren molt freqüentats.

Mapa de 1867 – Amadeo Rodríguez

El mapa és un dibuix parcial del massís ja que la seva part occidental acaba a l'entorn de l'indret conegut avui com **enderrocada de Santa Cecília**. Com que la part occidental no està representada el nom de **Foradada** s'aplica, no a la roca que es troba al costat de la **Cadireta**, sinó al que avui es coneix com el **Forat Xic**, roca situada per sota de la serreta del **Cap de les Canals** visible anat pel **camí de la Fita**. Una altra petita imprecisió és la localització relativa de les ermites de

la zona de **Sant Joan**, tot i que en el text les explicacions són més precises i ajustades al terreny. Sorprèn que només es dibuixi un camí per anar a **Sant Jeroni** i no s'esmenti el camí drecera que portava ràpidament des del monestir al punt més alt del massís. Tampoc es representen els camins que permetien pujar al **monestir de Santa Maria** des de la cara sud de la muntanya exceptuant el **camí real de Collbató**. També es curiós que no es representi la **capella de Sant Miquel** malgrat estar força esmentada en el text del pare abat Miquel Muntadas.

PRIMERS MAPES PER VISITANTS

A finals del segle XIX, i començaments del XX, apareixen una sèrie de plànols sobre el monestir de Santa Maria, el santuari i l'entorn de muntanya proper. El seu objectius és facilitar als visitants unes guies per entendre el que veuran en la seva visita.

El llibre de Gaietà Cornet, editat l'any 1858, subtitulat emfàticament com *Guía-Històrico descriptiva de todo contiene y encierra esta montaña* conté un mapa simple del sector de la muntanya proper al monestir.

En el llibre, *El amigo de viajero en Montserrat*, amb el llarg subtítol de *Obrita que el santuario ofrece a los que visitan la Santa Imagen para que sin necesidad de consultar a nadie puedan saber todo cuanto les interese*, escrit l'any 1865, s'ofereixen, com annexes, dos mapes que volen servir de guia als visitants del **monestir de Santa Maria de Montserrat**

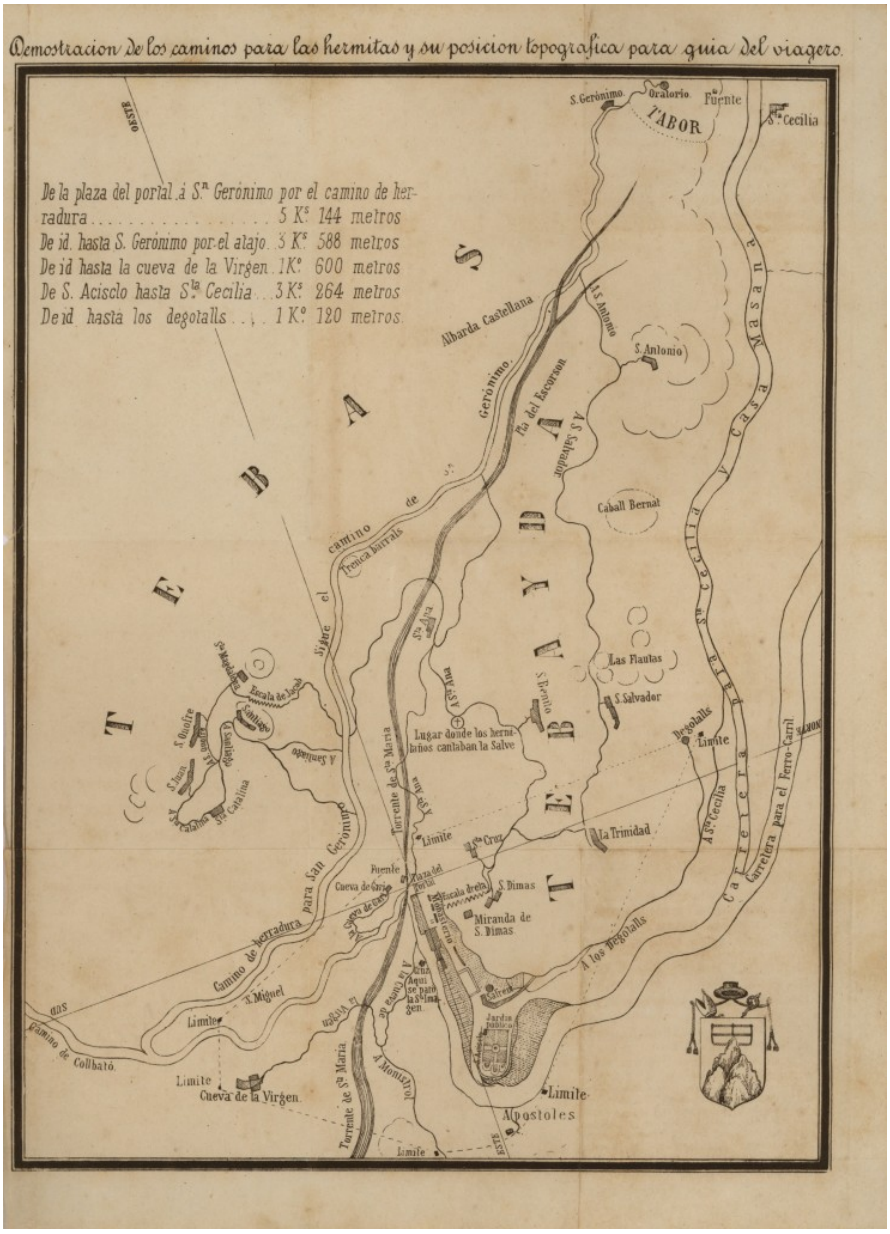

El amigo del viajero, 1865

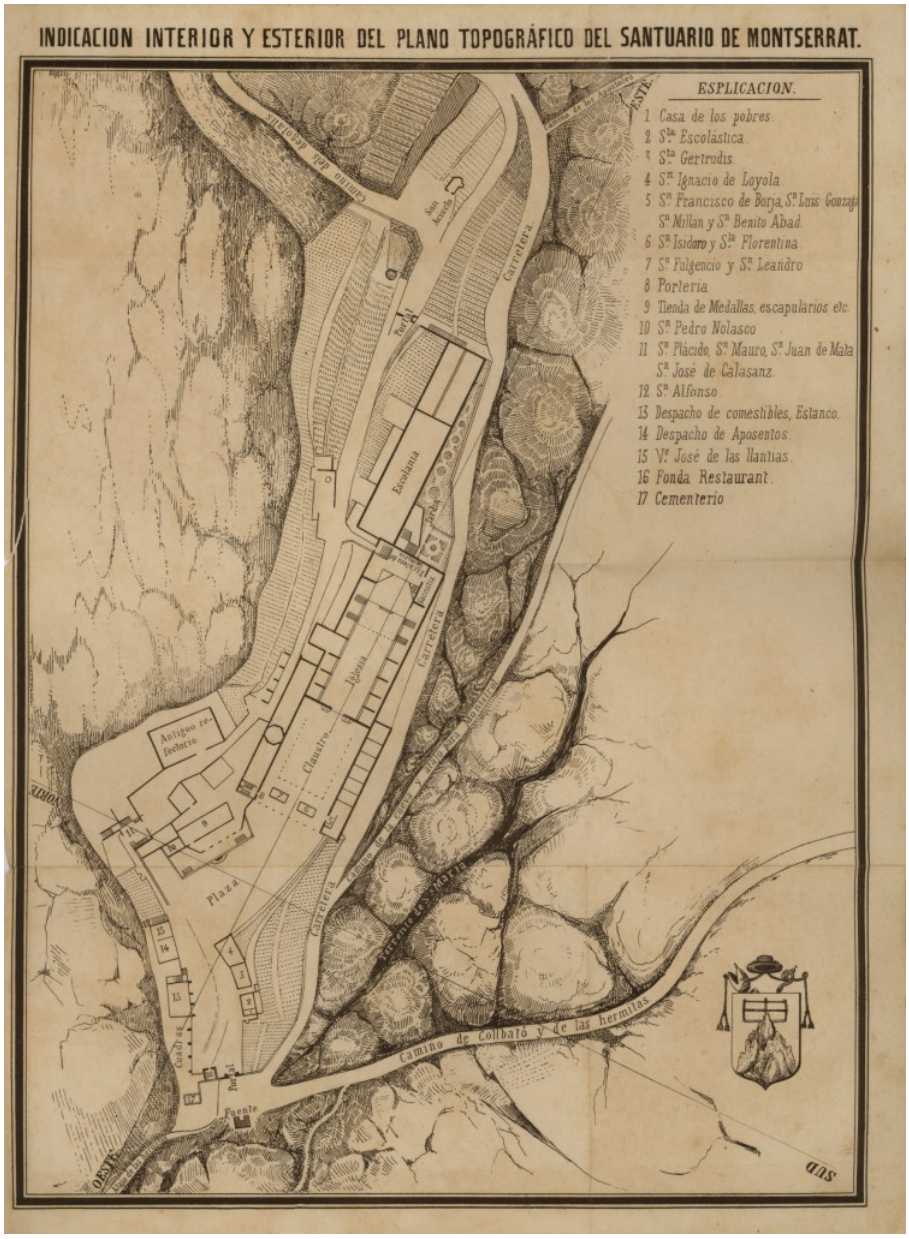

El amigo del viajero, 1865

Anys després, 1898, l'obra d'Eduald Canibell *Montserrat. Album-Guia-Plano-Historia de la célebre montaña catala* amb un títol també extens *Colección de vistas unas dibujadas por excelentes artistas del país y otras grabadas directament de fotografías. Texto histórico-descriptivo* s'incorporen, dins de la pròpia obra un plano del monestir i de la muntanya. És una representació parcial de la muntanya, doncs hi ha manca tota la part del massís que s'estén des de **Sant Jeroni** cap a **can Maçana**, la part occidental de la muntanya. En els comentaris d'aquest mapa s'explica la divisió de la muntanya en tres regions **Tebes**, **Tebaida** i **Tabor**. Aquest autor aprofita aquesta secció per comentar els diversos camins que solquen el massís. Cal destacar, com a curiositat, que aquest autor nomena la **drecera de l'Àngel** com a **camí de Monistrol a Igualada i Manresa** que, passat l'**Hotel Masia de la Creu**, el fa arribar fins la carretera de

can Maçana. També es dibuixa una drecera a la **carretera de Monistrol**, anomenada per Canibell com a **carretera d'Esparraguera**, que surt passat el **torrent de Santa Maria** i s'estalvia unes llaçades d'aquest vial.

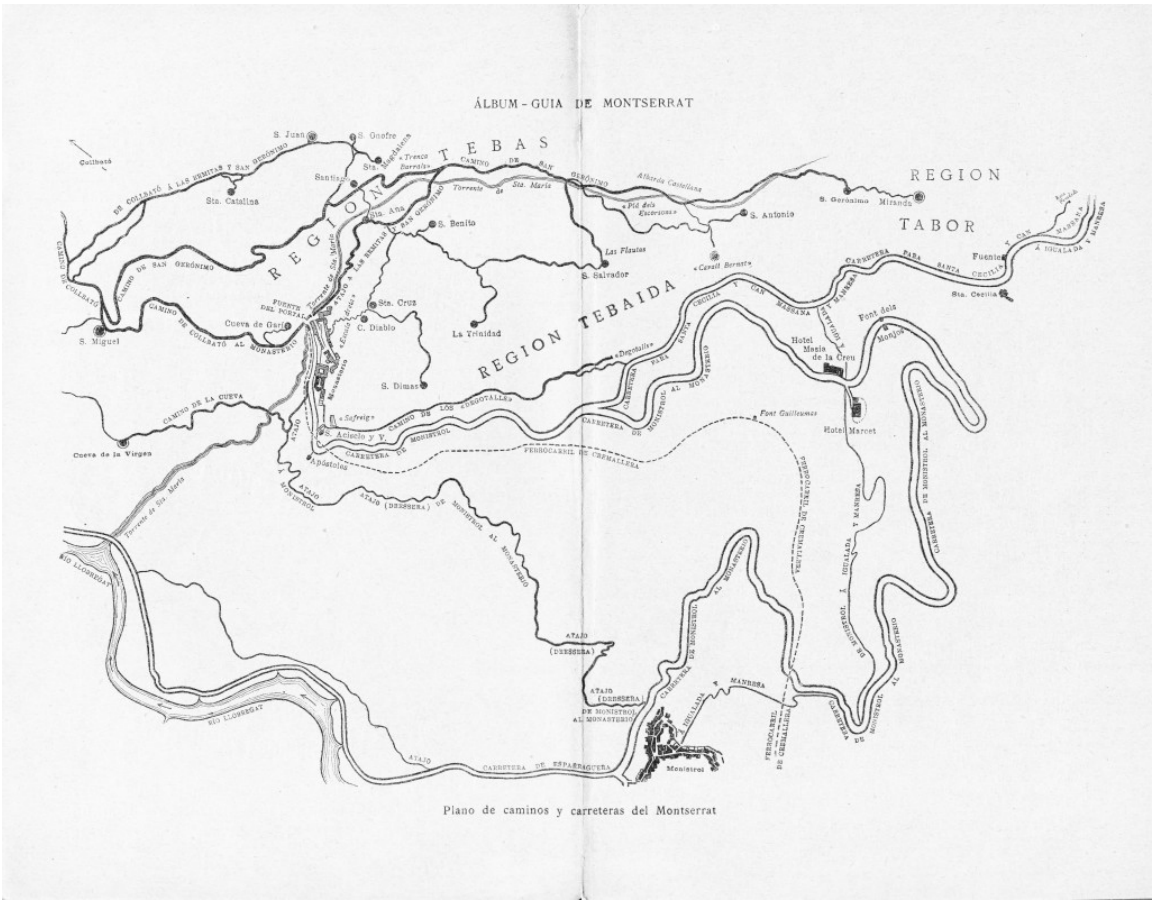

Eudald Canibell, Montserrat, Album Guia Plano Historia 1898

En aquesta direcció l'editor K. Baedeker l'any entre els anys 1901 i 1912 publicà un mapa del **Monestir de Santa Maria** a escala 1:25.000 i 1:5.000 dins de la sèrie de guies de viatges sobre Espanya i Portugal. En aquest mapa hi ha algunes aportacions interessants que, encara que anecdòtiques, no deixen de ser curioses. Per exemple, s'indica el primitiu emplaçament de l'**ermita de Santa Magdalena** amb un camí directa a ella. En algunes de les edicions d'aquest mapa es troba alguna imprecisió sobre algun indret, com és la localització d'una **vall de Santa Maria** en el terme de **Monistrol de Montserrat**. Hi ha diferències entre els diferents mapes segons les edicions com, per exemple, en uns es mostren més topònims i en altres són molt més simples.

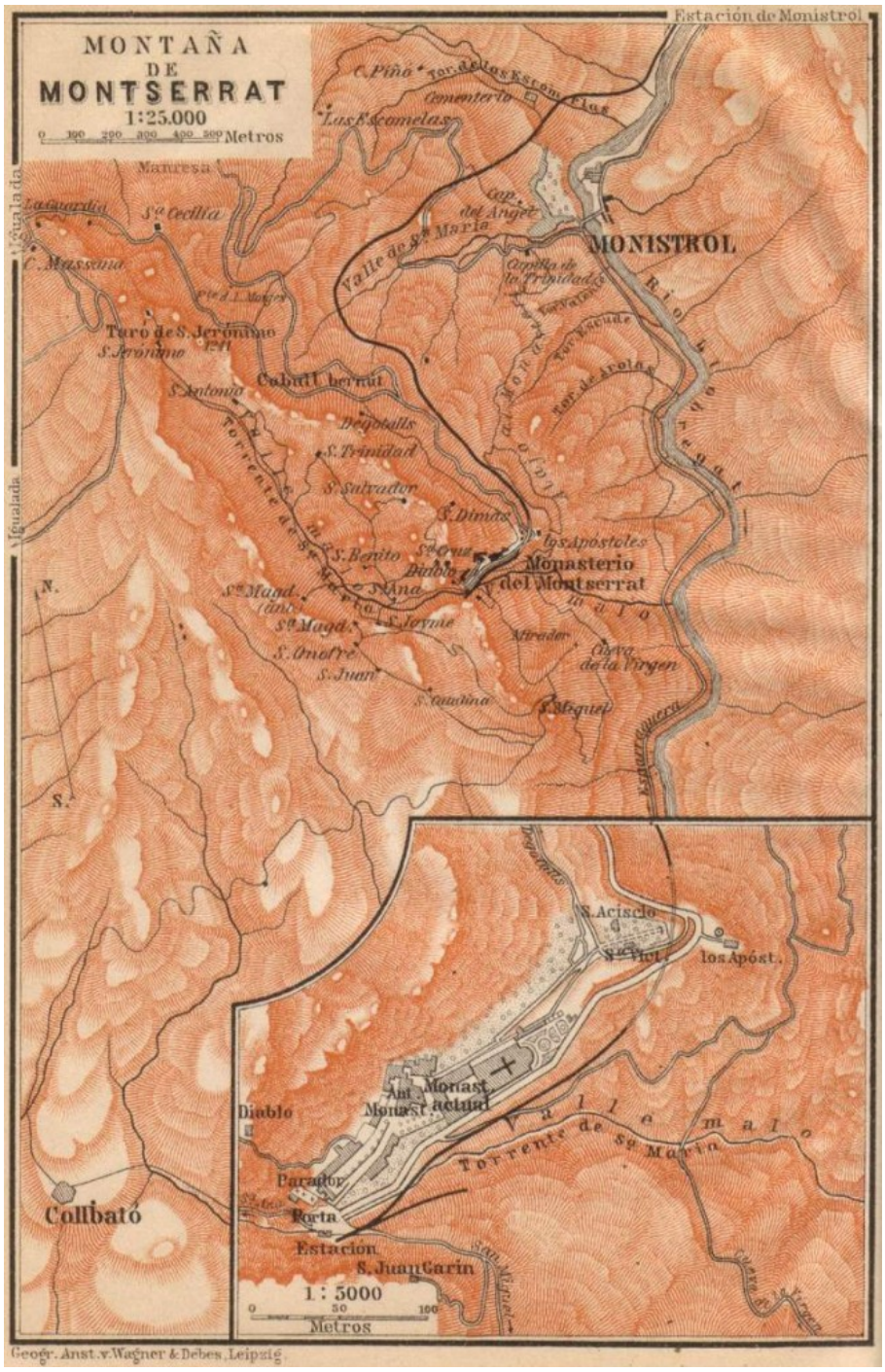

L'any 1909 en l'obra del monjo de Santa Maria pare Solà, *Montserrat antich*, s'incorporà un mapa de Montserrat molt elemental que sense masses pretensions aporta una informació molt minsa.

ELS CAMINS DIBUIXATS. JOAN CABEZA (1909)

L'any 1909 es publicà unes guies sobre **Montserrat** on es recopilaven alguns escrits del *Revista montserratina.* Eren tres petits opúscles: un sobre el monestir i el santuari, un altre que era una guia d'itineraris per la muntanya (*Montserrat. Itineraris)* i un llibret amb el primer mapa topogràfic de la muntanya fet per Joan Cabeza escala 1:20.000 (*Mapa Topográphic* segons la ortografia de l'època*)*. En aquest mapa Joan Cabeza estableix un sistema definit per camins, caminois i carreteres.

La guia *Montserrat. Itineraris* i el mapa de Joan Cabeza aporten la primera sistemàtica per comprendre la distribució dels camins en el **massís de Montserrat.**

Mapa de Joan Cabeza, edició 1909

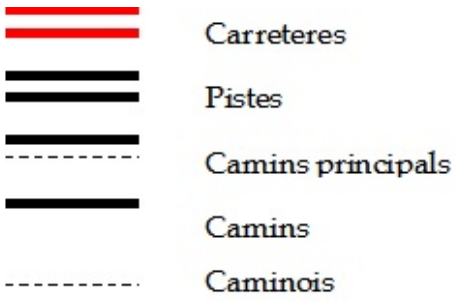

Símbols emprats en el mapa de Joan Cabeza 1909

Sistema de carreteres

Joan Cabeza indicà dos sistemes de carreteres per arribar al **monestir de Santa Maria de Montserrat**. Una seguia el traç de l'actual **BP 1103** i la segona resseguia part de l'actual **BP 1121**. Les dues carreteres, tant abans com ara, s'unien i, després de més d'un kilòmetre, s'arribava al **monestir de Santa Maria**. El que resulta sorprenent és que en la mapa de Joan Cabeza la carretera **BP 1121 a l'arribar a Monistrol** només continua cap a **Abrera** en el que avui és la carretera **C 55**. Però no està dibuixat cap ramal de carretera en el marge dret

del **riu Llobregat** que anés en direcció a **Manresa**. La comunicació amb aquesta ciutat es feia per una carretera que, després de 4 km, passava per a l'estació de tren del Nord a **Castellbell i el Vilar** i a **Manresa** que es trobava a 19 km.

Sistema de pistes

En el mapa de Joan Cabeza es dibuixen poques pistes. Dues d'elles surten a partir d'un tronc comú que surt de la **carretera de can Maçana** al **Monestir de Montserrat**. Una d'aquestes pistes porta a la **Calsina** i l'altre a **can Pujalsfont**. A la carretera de **Monistrol de Montserrat** al monestir, en l'indret anomenat la **Ferradura** (conegut també avui com el **revolt de la Paella**), surt una pista que porta a **la Calsina** i acaba en aquest indret. D'aquesta pista en surt una altra que no indica a on va. La darrera pista és la que uneix el municipi de **Collbató** amb la **Vinya Nova**.

Camins principals

En l'àmbit dels camins Joan Cabeza diferencia el que són considerats camins principals del que poden ser camins secundaris, caminois i dreceres. Així ho representa gràficament. Amb el temps, part dels camins traçats per Joan Cabeza s'han consolidat de la mateixa manera que han aparegut d'altres. Però, cal reconèixer que el sistema actuals de camins està definit sobre el que ja existia l'any 1909.

Joan Cabeza establí com un dels camins principals el camí del Pont. Un altre és el **camí de Collbató a Montserrat** (**monestir de Santa Maria**), un altre és el que uneix les **coves del Salnitre** al monestir a través de les **Quadres de Sant Miquel**. Des d'aquest indret surten també uns camins identificats com a principals; un d'ells port al **monestir de Santa Maria** i l'altra al **pla de les Bruixes** o de **les Taràntules**. Des d'aquest pla surt el **camí cap a Sant Jeroni** a través del **pas del Trencabarrals** i el **Pla dels Ocells**.

La traça dibuixada per Joan Cabeza en el **camí del Pont** coincideix amb el trajecte actual d'aquest camí. Llevat del tros corresponent a la intersecció d'aquest camí amb l'actual **camí de Sant Jeroni**, conegut pocs anys després com a **camí nou de Sant Jeroni**. Com que a l'any 1909 aquest camí, el dit **camí nou de Sant Jeroni**, no existia el **camí del Pont** continuava en direcció a **Sant Jeroni** pel **serrat de les l'Alzina de les Paparres** i a l'alçada de l'agulla coneguda com el **Cigronet** es trobava amb el que pujava pel **pas del Trencabarrals** cap a **Sant Jeroni**.

El dibuix de la resta de camins d'en Joan Cabeza coincideix amb els traços dels camins actuals. El camí per anar del **monestir de Santa Maria** a **Collbató** coincideix amb el recorregut que actualment tenen el grup de **GR 5**,**6** i **172**, en un primer tram, i després el **GR 5** i **172**. Des de **Sant Miquel** fins a les **coves de Salnitre** els camins estan ben traçats i els seus murs de contenció ben fets parlen de que era un camí molt emprat pels visitants de les coves. No s'observa cap modificació en la resta de camins ressenyats.

L'any 1928 es fa una nova edició del mapa de Joan Cabeza on ja es dibuixa el **camí nou de Sant Jeroni** fet l'any 1918 arran de la construcció del **funicular de Sant Joan**. La traçada d'aquest camí era la mateixa que l'actual, sortia del **pla de les Taràntules** davant de l'estació superior del funicular avançava aprofitant l'antic **camí de ferradura de Sant Jeroni** fins anar cap a les **Magdalenes** ja en un traç nou i sense perdre cota anava a trobar el **camí del Pont** des d'on ja avançava per un camí existent, cap a **Sant Jeroni**. Aquesta edició del mapa de Joan Cabeza de 1929 també reflecteix com la construcció del **funicular de Sant Joan** comportà la supressió del **camí de la canal dels Avellaners** aprofitat per fer-hi passar les vies del funicular.

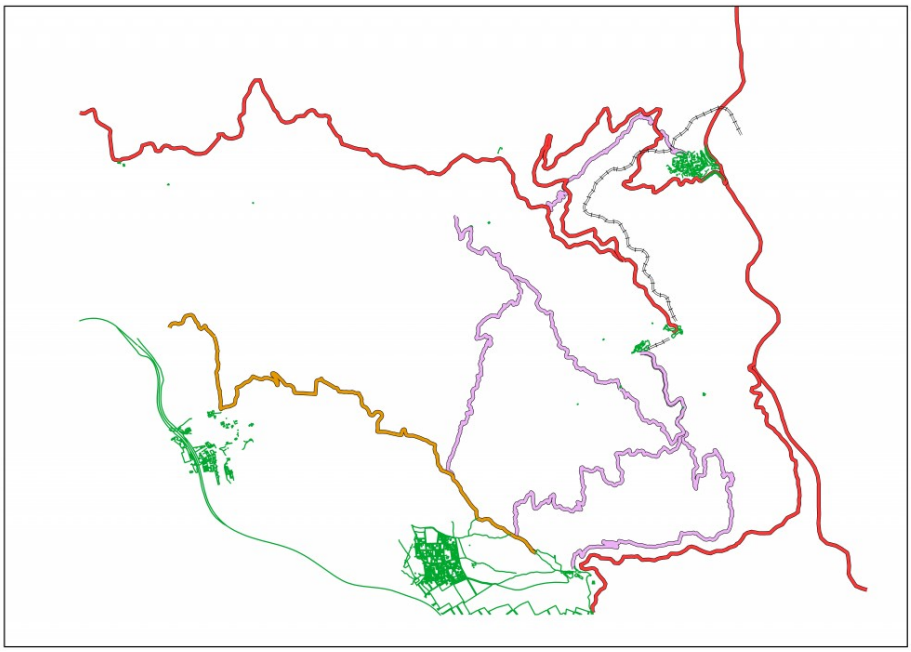

Camins de ferradura en el mapa de Joan Cabeza – 1909. Dibuixat segons la cartografia actual.

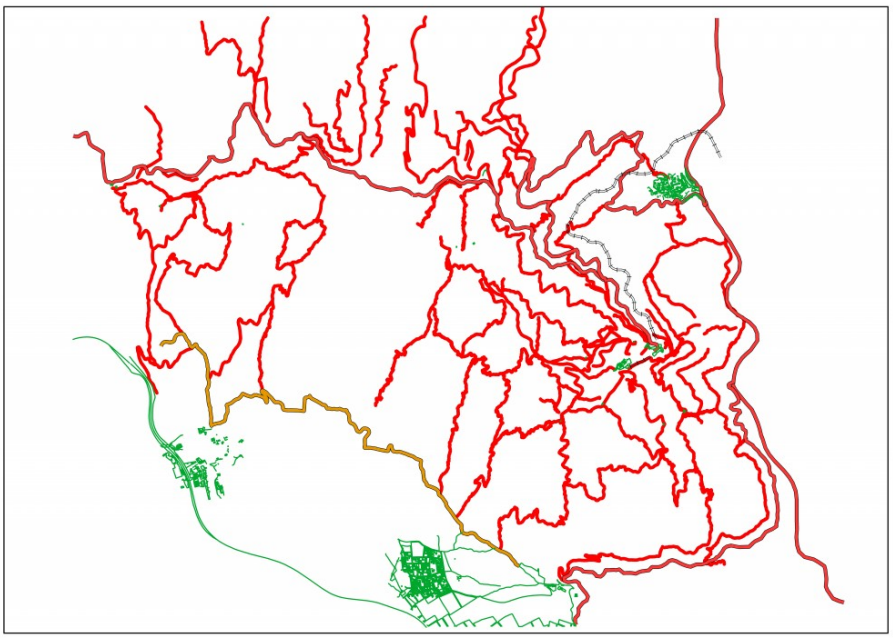

Camins principals de Joan Cabeza 1909. Dibuixat segons la cartografia actual.

Mapa de Joan Cabeza, edició 1928

LA VISIÓ PANORÀMICA. GUIA DE 1943

L'any 1943 es publicà la *Guia de Montserrat* prologada per *Ambrós* Queralt,

monjo de Santa Maria. La finalitat d'aquesta guia era orientar als peregrins i turistes en la seva estada a **Montserrat**. Pretenia ser, com es diu en la introducció, una guia completa del que és **Montserrat**. En aquesta guia es proposa una visió tridimensional de la muntanya i es dibuixen amb força fidelitat els principals camins de la muntanya. Fou un precedent del futur mapa topogràfic de Ramon de Semir.

ELS CAMINS TOPOGRAFIATS. RAMON DE SEMIR I ARQUE (1949)

El mapa de Ramon de Semir i Arqué fou realitzat amb modernes tècniques topogràfiques a partir del coneixement de la muntanya que tenia el seu autor provinents de la seva afició a l'excursionisme i escalada. Aquest mapa fou aixecat entre 1935 i 1948 i editat a escala 1:10.000. Per la diferència de 40 anys amb l'anterior mapa de Joan Cabeza es poden identificar nous i importants camins incorporats en el sistema montserratí. En aquest mapa, més precís en les seves georeferències, el camí que actualment és el GR 172 no està encara dibuixat. No existia. La precisió topogràfica del mapa es complementa amb la meticulositat de Ramon de Semir d'inventariar i catalogar 594 agulles del massís

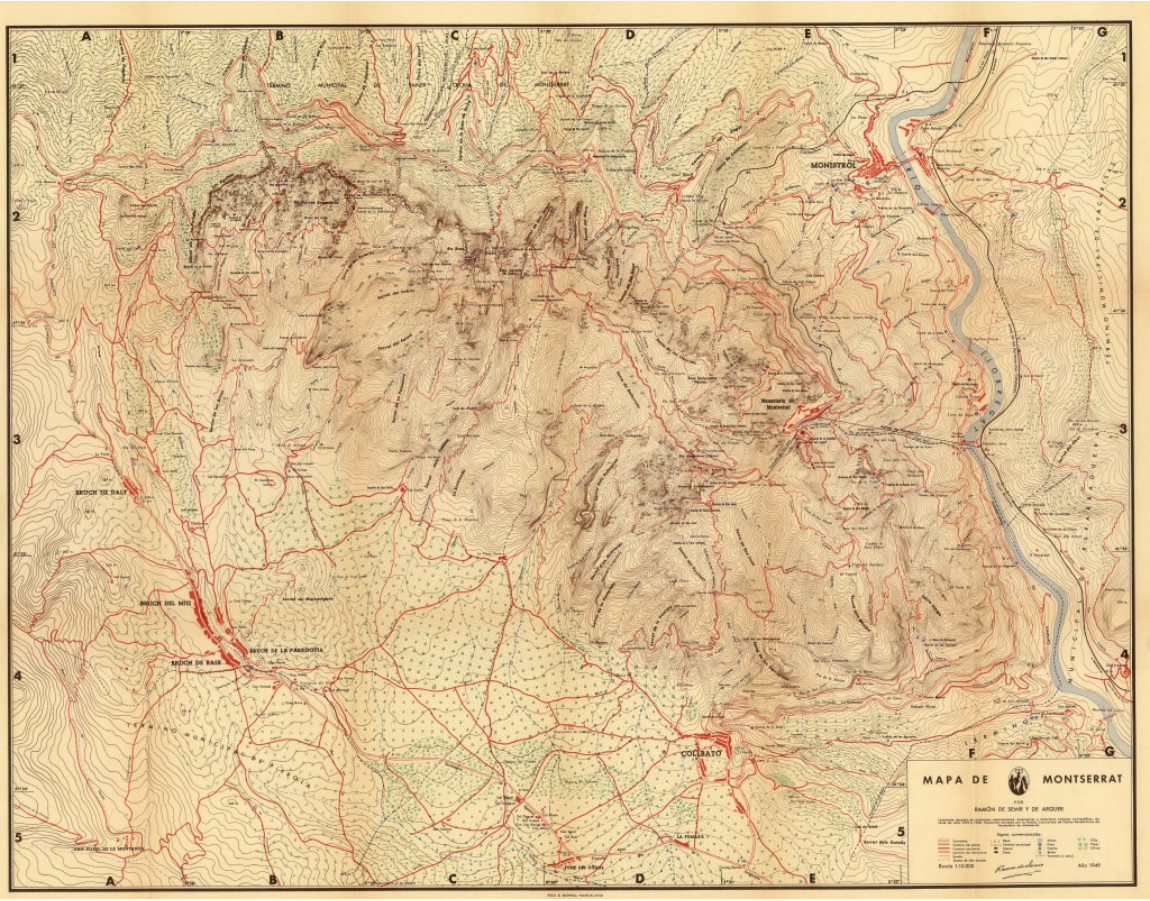

Mapa de Ramon de Semir i Arqué, 1949

Com a novetats destacables en la cartografia de Ramon de Semir és la incorporació de dos camins en la vessant sud est que són, una novetat en relació al mapa de Joan Cabeza, tot i que avui aquests camins estan perduts. Un d'aquests camins és el que uneix els dos **camins de les Canals** entre ells i que segueix parcialment el trajecte de la **canal de les Àligues**. El camí acaba en la **font de l'Esquirol**. L'altre camí és el que allarga el **camí de dalt de les Canals** i segueix cap a la **cova de les Guineus**, s'orienta cap el sud situant-se al peu de la **Serra Llarga** per acabar sota la formació coneguda com el **Forat Xic**.

Curiosament no es dibuixa la **drecera de fra Garí**. No es poden representar els camins principals d'aquesta mapa ja que tots estan considerats del mateix nivell.

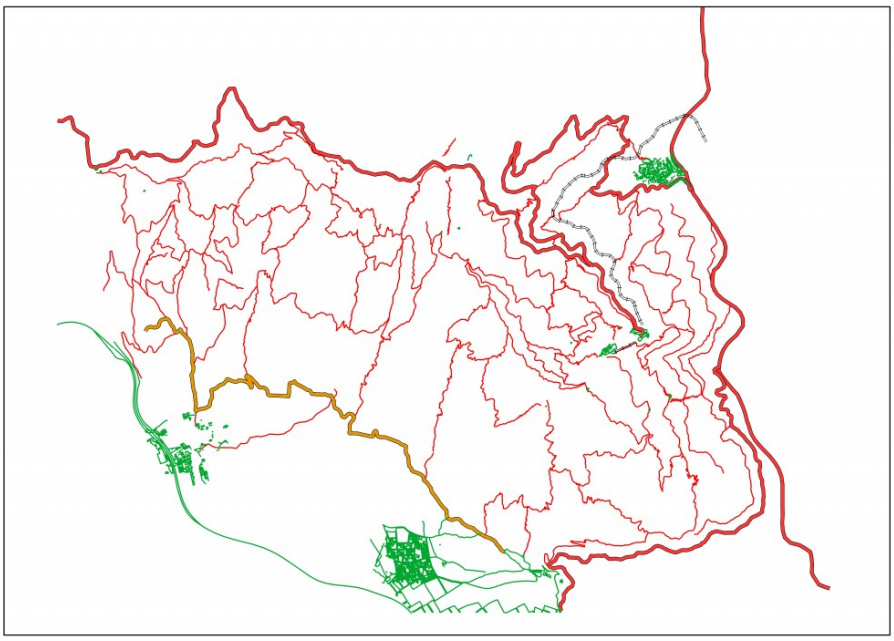

Camins principals de Ramon de Semir 1949. Dibuixat segons la cartografia actual.

EDITORIAL ALPINA

L'important treball cartogràfic de Ramon de Semir fou continuat per l'editorial Alpina de Granollers sota l'impuls animós dels seu fundadors. Pocs anys després de la seva fundació l'editorial publicà una sèrie de mapes guies reunides en la col·lecció "*Selecciones de itinerarios gràficos*"; el nº 3, editat l'any 1952, estava dedicat al **massís de Montserrat**. L'objectiu d'aquests mapes, presentats en format de petit quadern amb tapes de color taronja, maquetació tan pròpia i característica d'aquesta editorial durant els propers anys, era proporcionar una guia pels itineraris dels excursionistes. En aquest primer mapa de Montserrat l'Editorial Alpina feu servir la cartografia de Ramon de Semir enriquida amb una sèrie d'informació complementària com localització de fonts, senders, toponímia, etc..

Uns quants anys després, el 1960, aquesta editorial publicà un mapa de Montserrat a escala 1:10.000 i, tres anys després, 1963, reduí l'escala a 1:40.000 però més dels dos terços del full era una finestra del massís a escala 1:10.000. Poc temps després es publicaren uns mapes on a una cara, recto, hi havia l'escala 1:40.000 mentre que l'altra, verso, era 1:10.000. Aquests mapes estaven integrats dins la col·lecció "*Orientación en la montaña (manual). Alto Montserrat*". L'elecció d'aquests talls topogràfics era facilitar als excursionistes el seu

recorregut pels diferents camins i caminois de Montserrat.

Cada mapa anava acompanyat d'una petita guia cartogràfica, d'una trentena de pàgines, amb l'objectiu de donar informació geogràfica d'interès per els excursionistes. Totes aquestes monografies seguien un mateix esquema: una primera part de geografia física amb el relleu, clima i vegetació; i una segona part de geografia humana on es tractaven aspectes de geografia humana, arqueologia, comunicacions, etc... Anys després s'hi afegí una tercera part amb itineraris d'excursions.

D'aquest mapa a escala 10:000 es feren 7 edicions: 1963, 1966, 1970, 1974, 1978, 1983 i 1989. L'edició de 1963 sobre Montserrat té el títol de "*Montserrat: Tossa de Montbui, Els Mollons, Roques Blanques, Coll Bas, Coves de Carme, El Capelló*". L'any 2004 l'editorial Alpina començà a publicar una sèrie de mapes reunits com a col·lecció E-25 on la majoria de mapes són a escala 1:25.000 però el mapa de Montserrat a dues cares conté dos talls de la muntanya un a escala 1:10.000, en una cara, i l'altre cara a escala 1:5.000. La primera edició d'aquest mapa es feu l'any 2004. Els anys des de la primera edició d'aquests mapes es notava per la millora de la tipografia i les tintes si es comparem els mapes actuals amb les primeres edicions amb. La hipsometria dels mapes més moderns facilita molt la seva comprensió.

És just reconèixer l'esforç fet per l'editorial Alpina en preservar la toponímia dels llocs respectant els noms autòctons. Aquesta tasca fou evident en tots els seus mapes des dels inicis ja que les edicions del Mapa Topográfico Nacional havien estat i encara ho són nefastes en aquest punt. En les primeres edicions dels mapes si bé els mapes havien de ser òbviament en castellà, els topònims, des de bon començament, es varen intentar catalanitzar i ampliar. Com remarquen algunes persones que han estudiat el treball fet per aquesta editorial, un dels aspectes més destacables dels promotors d'aquesta iniciativa editorial ha estat la voluntat de recollir i donar a conèixer tot un patrimoni que, en els seus inicis, estava gaire bé prohibit.

Actualment, l'editorial Alpina, a més de seguir editant els mapes de Montserrat en format de paper i en diferents escales i variants, ha incorporat l'oferta cartogràfica digital tan útil per complementar la informació topogràfica aplicada als nous dispositius de geolocalització i de gestió cartogràfica digital.

ELS CAMINS CAMINATS. RAMON RIBERA (1975)

L’any 1975 en Ramon Ribera i Mariné, monjo de Montserrat, treu la guia *Caminant a Montserrat*. El Massís que va acompanyada de dos mapes topogràfics. En aquesta planimetria hi ha classificació dels camins i carreteres.

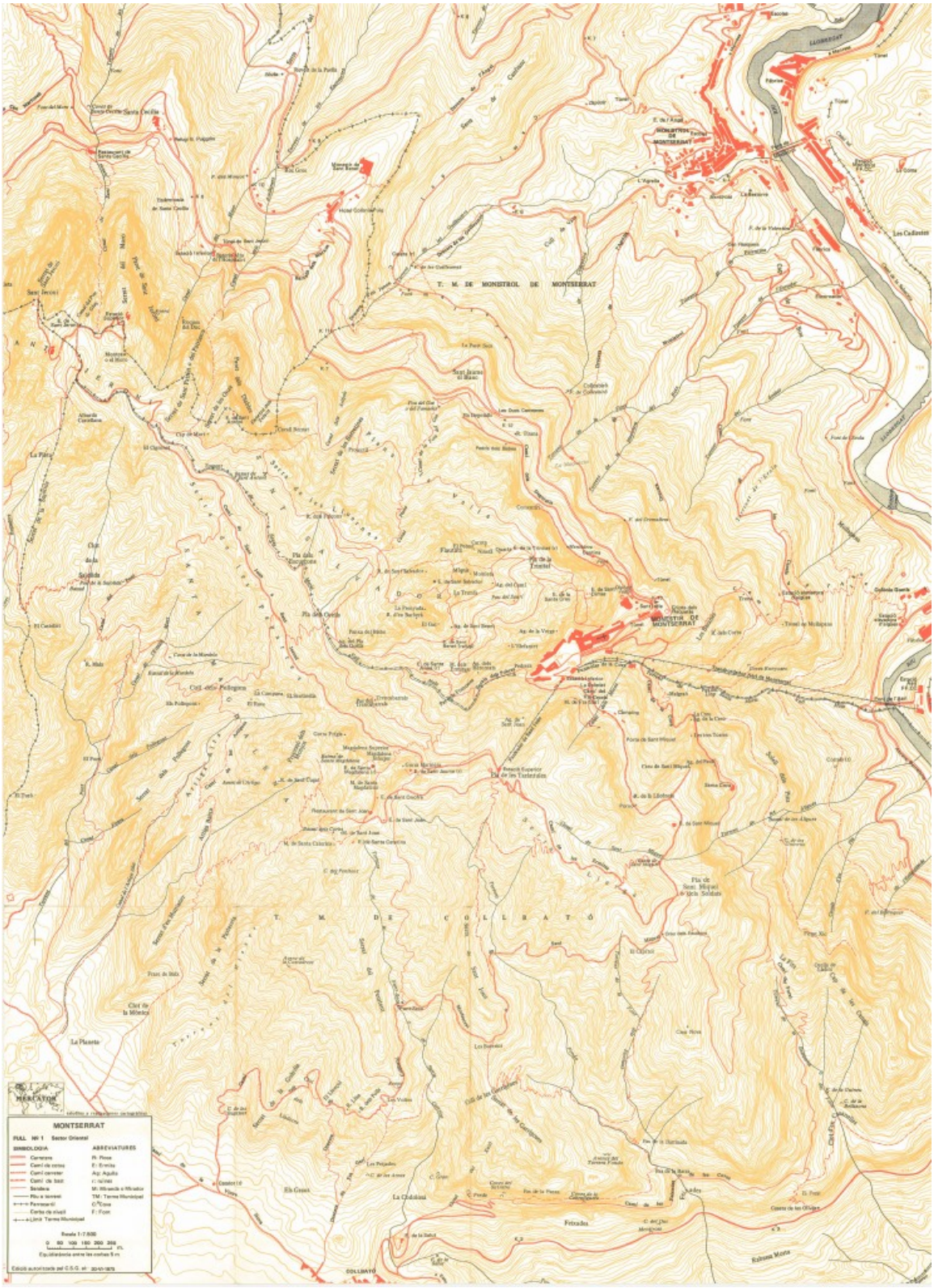

Mapa de Ramon Ribera, full 1 1975

Mapa de Ramon Ribera, full 2 1975

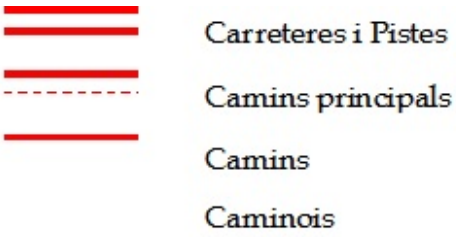

Símbols del mapa de Ramon Ribera 1975

La planimetria proposada per Ramon Ribera s'ajusta a la que era llavors coneguda a través dels mapes de l'editorial Alpina. Tot i que es fa una recreació de la mateixa. S'indiquen alguns camins que no estaven recollits en anteriors mapes.

El que és interessant del mapa d'en Ramon Ribera es que representa amb força detall els camins de la vessant est de la muntanya seguint el que, en el seu temps, havia començat a dibuixar en Ramon de Semir. Pot ser aquesta sigui una de las darreres representacions d'aquests camins ja que es deixen de dibuixar en les cartografies destinades a l'excursionisme i avui, ja no surten en cap edició cartogràfica de Montserrat.

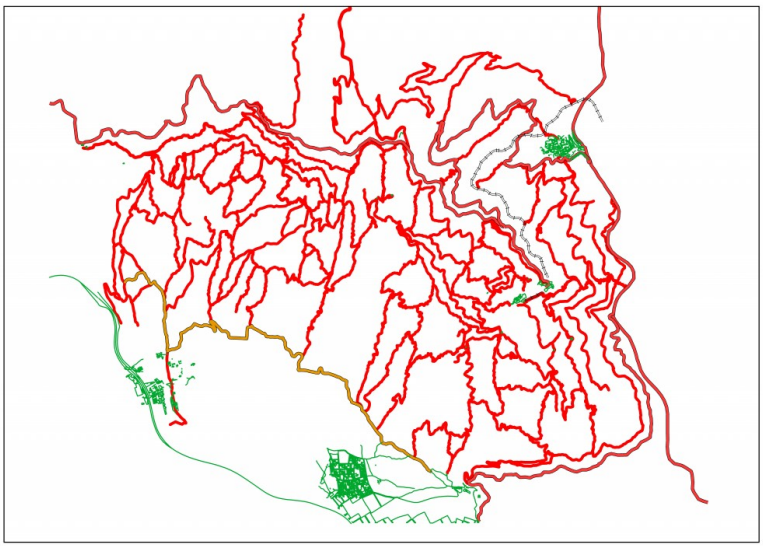

Camins principals de Ramon Ribera. Sistema de camins principals de Ramon Ribera 1975. Les carreteres, pistes i trens corresponen a les representacions actuals.

En la següent il·lustració s'han superposat els dos sistemes de camins principals

considerats per Joan Cabeza i Ramon Ribera.

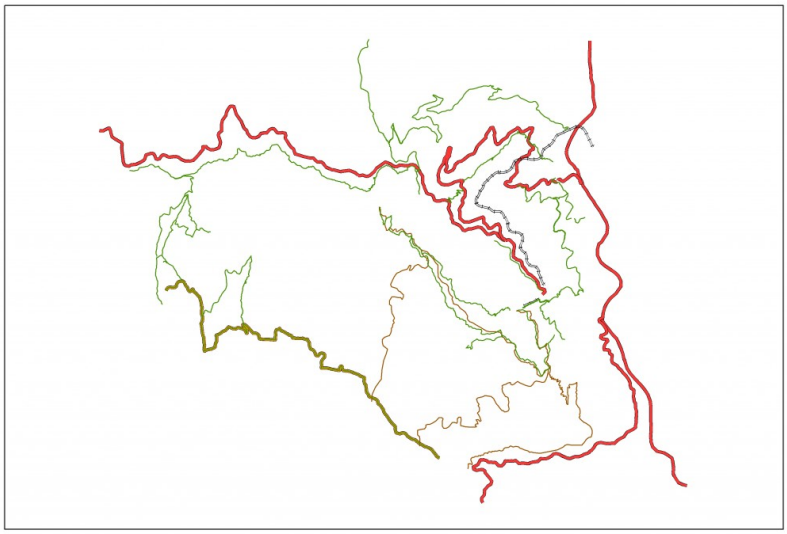

Camins principals de Jona Cabeza i Ramon Ribera

CARTOGRAFIA PÚBLICA

Una de les primeres referències cartogràfiques del massís de Montserrat es deu als treballs de l'Instituto Geográfico y Estadístico (Espanya). La Mancomunitat de Catalunya realitzà l'any 1914 una sèrie còpies de mapes planimètrics de l'entorn de Montserrat com són els casos del monestir de Santa Cecília i de Monistrol de Montserrat que havia realitzat aquest institut. Les còpies eren fetes pel Servei Geogràfic de la Mancomunitat de Catalunya. Eren còpies manuscrites d'una de les minutes de més de quatre-cents municipis de Catalunya a escala 1:25 000 corresponents a l'aixecament del Mapa de España 1: 50.000. Les còpies a mà les va encarregar entre 1914 i 1936 el Servei Geogràfic de la Mancomunitat de Catalunya, per a utilitzar-les com a base del Mapa Geogràfic de Catalunya a 1:100 000.

L'Instituto Geográfico Nacional d'Espanya, des de la seva creació l'any 1870, havia anat cartografiant tot el territori de l'Estat emprant les tècniques pròpies de cada època tal com comprovar-se en els seus diferents fulls al llarg dels anys. En el cas del massís de Montserrat la seva cartografia està repartida en dos fuls que tenen per numeració 391 i 392 en la sèrie BCN25-BTN25 en concret els talls 391-2, 391-4, 392-1 i 392-3.

Una altra institució que cartografià amb força detall la muntanya de Montserrat fou la Diputació de Barcelona. Existeixen uns primers fulls topogràfics del massís realitzats a l'any 1976 a partir d'uns vols, primer de l'any 1967, i després dels anys 1977-1978. Aquests fulls estaven fets amb la projecció UTM a escala 1:5.000 amb una distància de 5 metres entre les corbes i i foren editats pel Gabinet Fotogramètric de la Diputació Provincial de Barcelona. La Diputació de Barcelona també edità un fulls d'ortofografies de Montserrat obtingudes per un vol realitzat l'any 1967 per l'empresa de Madrid, Trabajos Fotogràficos Aereos. Vaig conèixer personalment a una de les persones que dibuixà aquests mapes en tinta xina damunt de paper vegetal. Efectivament, es tractava d'una feina tan pacient i meticulosa que pròpiament podria ser qualificada de xinos.

El bon treball cartogràfic de la Diputació de Barcelona ha estat continuïtat, en temps més recents per l'Institut Cartogràfic de Catalunya (avui denominat Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya) a través de l'edició de diversos mapes de Montserrat. Aquest institut, des de la seva creació l'any 1982, i reprenent la tasca iniciada pels serveis geogràfics de la Mancomunitat i de la Generalitat a l'època de la República, va esmerçar els seus esforços a situar en uns nivells d'innovació i modernitat els estudis i la producció cartogràfica fets a Catalunya.

L'Institut Cartogràfic de Catalunya publicà l'any 1987, dins la col·lecció Ortofotomapa, una planimetria ortofotogràfica a escala 1:5.000 realitzada a partir de fotografies aèries projectades amb sistema UTM obtingudes per un vol realitzat l'any 1984 a escala 1:22.000. El massís de Montserrat queda englobat en la Sèrie Mapa topogràfic de Catalunya 1:10.000 (1a ed., versió 1.0) feta en a partir de les dades d'un vol 1995-05 i una data d'edició 1999-11. L'escala era 1:10.000 i la projecció Universal Transversa Mercator (UTM), fus 31, sobre el·lipsoide internacional i datum europeu. L'equidistància de les corbes de nivell era 5 m. Els fulls d'aquesta sèrie corresponen a la divisió 4 x 4 de la malla de distribució del Mapa topográfico nacional de España 1:50.000.

La sèrie planimètrica de 1:5.000 ha estat de gran utilitat per conèixer amb precisió la topografia i relleu del massís de Montserrat. Recentment, i gràcies a les avantatges de les noves tecnologies, l'Institut Cartogràfic de Catalunya ofereix tots els seus productes en format digital.

Avui la cartografia del massís de Montserrat està disponible en diversos formats. Hi ha una sèrie de fulls topogràfics a diferents escales: 1:5.000, 1:10.000,

1:25.000; 1:50.000; 1:100.000; 1:250.000; 1:500.000: 1:1.000.000. També estan disponibles ortofografies a diferents resolucions així com altres productes d'interès cartogràfic. Una de les interessants ofertes de l'Institut Cartogràfic de Catalunya és la important cartoteca on es troben edicions antigues de diferents mapes de Montserrat.

L'esforç de l'Institut Cartogràfic de Catalunya, a més de la confecció de planimetria fou el normalitzar al català la toponímia dels indrets. Aquesta tasca li fou encomanada a l'Oficina de Toponímia del Negociat de Publicacions Cartogràfiques del propi Institut. El treball de l'Institut ha estat molt ben fet i ha estat molt important a fi d'aportar al coneixement cartogràfic fulls topogràfics d'alta qualitat.

Retorn a La muntanya dels 100 camins